

બે દોસ્તારો વચ્ચેની

વાતચીત. $\frac{111}{87}$ 128

30/00

એ નામનો

અતી રમુજ શરમ

દરેક બાળકોને વાંચવા લાયક.

દોહરો

ઓ માનવી તું માન શીખ મારી.
જો તને ઇલમ, અને અકલની હોય જરૂરી.
તો ધર લાય આ સાફ અને સુધરી ચોપડી.
ઓ માનવી જો તને મેળવવી હોય અકલ.
તો ખાન કહેછે વાંચ ચોપડી મારી.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

ખાન મામદ ફેજલાલાહ

મુ'બઈમિદ્દી મશીદખંદર સ્ટેશનની સામે
અંગ્લો-ગુજરાત એન્ડ વહરન્માસ્યુલર છાં છાં

કિસ્મત અરધો આનો

સામટી લેનારને કમીશનથી મળશે.

સને ૧૮૮૭.

જમસેદજી અને બાપુજી.

સ્થળ—દરિયાનો કીનારો.

જમસેદજી—વેલ મીં બાપુજી હાજિઆર યુ ગો ઓન સ્પીક.

બાપુજી—મારા મિત્ર મિં. જમસેદજી જે તમે ગાટપીટની વાત કીધી, તે હું જરાએ સમજી સક્યો નથી, અને આજ કાલના આપણાં ઈંટીવો જ્યાં ત્યાં ફાંકડા થઇને ફરતાં ફરેછે પણ માહે તો બરમ બારી ને ખીસા ખાલી.

જમસેદજી—ભલા બાપુજી હવે બમારામાં દહાપણુ છે, તે હું સારી પેઠે સમજું છું, વાસ્તે મહેરબાની કરી ને સમજાવવાની તસ્દી લેશો નહીં.

બાપુજી—મારા પ્યારા મિત્ર મિં. જમસેદજી મે તમને કહ્યું તૈથી હું ધારું છું કે તમને ન શોભે એવું હતું વાસ્તે મહેરબાની કરીને સુજ ગરીબને માફ કરજો સાહેબ મહેરબાન (નમસ્કાર).

જમસેદજી—અરે, ભલા માણસ જરા ઊભો તે રેહ ક્યાં બાગા બાગી કરે છે. આજે ધણાં દહાડા થયા મહ્યાછીએ તે ઉભો તો રેહ. કેમ હવે કમ સુલમાં નમસ્કાર.

બાપુજી—ડાકટર વીલસનની સ્કુલમાં.

જમસેદજી—સ્કુલ સારી છે ?

બાપુજી—હા સીખવવાનું કામ સારું છે. ~~અહીંથી પછી~~ પછી ઠીક ચાલે છે. તમે આવો તો બહુ મજા પડે.

જમસેદજી—ડીક છે, વીચાર કરીશું.

બાપુજી—એમાને વીચાર સાનું કરવાનું મારા બાપ ગયા જટ દેકે રૂપીઆ આપીને નામ નોંધાવીજી.

જમસેદજી—ડીક છે, કાગે પહેલી તારીખ પણ છે વાહ'. હું આવીશ પણ મીં બાપુજી હું તમારી સ્કુલની રીવાજો રસમ જાણતો નથી વાસ્તે તમે મહેરબાની કરીને મહારા ઘેર આવજો આપણે સાથે ચાલીશું.

બાપુજી—કેમ મીં ~~જમસેદજી~~ સ્કુલ ગમે છે કે નહીં.

જમસેદજી—ઓ હા હા ! સ્કુલનું શું પુછવું, પણ માત્ર છોકરાઓ મરતી ખોર છે.

બાપુજી—હા તે તો હોયજ, પણ માસ્તર કેવો છે.

જમસેદજી—વળી માસ્તરમાં તે ખામી હોય, માસ્તર તો સોજો પણ જરા તાતીઆ રાવ મહારાજ છે.

બાપુજી—ઓહો, દીનસાજ કેવો છે.

જમસેદજી—અરે મારા બાપરે, દીનસાજ તો દીનસાજ જ છે, મરતીમાં પણ નાંખર વન, જુદે જા બોલવામાં, માસ્તરની મસ્કરી કરવામાં, નાચા નાચી કરવામાં, એ તો જે મેકેકે.

આપુજી—છે છોકરાઓ તો હા (આવી વાતચીત ચાલી રહી છે તેટલામાં માસ્તરની નજર પડી.)

માસ્તર—વેલ, આપુજી માઇન્ડ આટયોર ઓન લેશન અન્ડ, આઇવીલ સીયુ અગેન, આઇવીલ મેકયુ સ્ટાન્ડ, માઇન્ડ વેલ.

આપુજી—માસ્તર, યાહા જરા તરજુમા સાંગત હોતા.

માસ્તર—નો, વેલ આપુજી વાઇકઝ લાસ્ટ વરડ આફ ધાટ બાય.

રાપુજી—(પોતાના નીચલા છોકરાને પુછેછ) અને કહ્યું ધાટ એટલામાં દીનસા ઉઠેછ)

દીનસાજી—માસ્તર સાહેબ જરા પાણી પીઆવું.

માસ્તર—તો, દીનસા, ઈટ ધાર અવહાઇલ.

દીનસાજી—કાએ પાની પીઆહા જાવું નાએદેલ. ?

માસ્તર—જા, જા, પી.

(એટલામાં બપોરની રજા પડી.)

આપુજી—જોયું જમસેદજી, દીનશાની મસ્તી.

જમસેદજી—મેં આવો છોકરો કોઇ પણ સ્કુલમાં જોયો નથી.

આપુજી—આ તે શું આતો કંઈ મસ્તી નહીં, પણ કોઇ કોઇ હાંડે એવી મસ્તી કરે છે, ને હસાવે છે, કે મારતરનો એ કલેજને દુઃખી જાયછે.

(એટલામાં ધંટ વાગ્યો અને બધા છોકરા સ્કુલમાં ગયા.)

દીનસાજી—માસ્તર આફ લાવું.

માસ્તર—નો દીનસા કોઈ વાન્ટ પણ આપણા દીનસાજી તો ચાલ્યા એવળને તો એ ઘડી ડરવાની નજરમાં પડી જ્યારે એકાદો

હીસાબ થઇ જાય પછી ભાઇ આમ તેમ દોઢા ખાતા હાથમાં એક ચાકનો કટકો લઇ આવેછે ને માસ્તરને આપેછે.

માસ્તર—વેરીગુડ દીનસા સીટ ડાઉન

અને આપણા માસ્તર સીખાવવાનું કામ ચાલુ કરેછે. અને આપણા બાપુજી અને જમસેદજીની વાતોની ગાડી ચાલી.

બાપુજી—મી. જમસેદજી આજે સાંજના દરિએ ફરવા આવશે.

જમસેદજી—મને તો ભાઇ લેશન કરવો છે.

બાપુજી—હવે લેશન કરી કરીને મોટા પંડીત થઇ જવાના તો સવારના સ્કુલમાં જઇને કરી શું.

જમસેદજી—નારે ભાઇ મને તો લેશન કરવું છે, ઘોખી બોખી નથી બનવાનું.

બાપુજી—ત્યારે અમે નથી કરતા તે શું બધા ઘોખી બની જઇએ છીએ.

જમસેદજી—ના, આપણા બાપે આપણને ભણવા મોકલા છે તે ભણવું જોઇએ, આપણે સ્કુલમાં જઇએ ત્યાં ભણીએ નહીં તો, પછી જવાનું એ શું કામ.

બાપુજી—એવું આપણે સમજત તો અત્યાર સુધી કેટલું એ સીખીજાત વાસ્તે એ તારી દહા પણ એક કોડે મુક.

જમસેદજી—વારં, સાંજના મારે ઘેર આવજો આપણે ચાલશું.

બાપુજી—ક્યાં જશું વારં.

જમસેદજી—દરિએ જશું.

બાપુજી—ઠીક છે, બરાબર ચાલવાને તૈયાર બેસજો એમ કહી બે ઉભા રવાના થયા.

હવે રસ્તામાં ચાલતાં ચાલતાં દીનસાજી મળ્યાં.

દીનસાજી—કેમ જન્મસું ક્યાં જન્મછે.

જન્મસેદજી—ચાલ આવ તું આવે છે કે અમે દરિએ જઈએછે.

દીનસાજી—ચાલો, આપણે તો અંદા જન્મ ચાલવાને કહો ત્યાં ચાલવાને તૈયાર બેઢલા છે.

બાપુજી—કેમ દીનસા વ્યાકરણ લખ્યું કે.

દીનસાજી—અહિઆ આવેછે કાણુને કે લખેહ આજે તો સનીવાર છે કાલે સવારના ઉઠી મારા કાકાનો છોકરો પેસતનજી છે કેની તે વ્યાકરણમાં બહુ હુશીઆરછે. તેના પાસેથી અંદા લખાવી લાવશે.

બાપુજી—અરે દોસ્ત ત્યારે એમ છે તો મારા વારતેથી લખાવી લાવજેની.

દીનસાજી—તેતો કાપી પુકમાં લખવી જોઈએ ને માર અક્ષર તો જાણેકે મરધીના પગ.

બાપુજી—એક કાગલપત્ર લખાવી લાવજો અને તેમને આપજો એટલે હું કાપી પુકમાં ઉતારી લઈશ.

દીનસાજી—ઠીક તું ક્યાં જન્મશે.

બાપુજી—કોલે સાંજના દરિએ જ્યાં આપણે હમેસ બેસીએછીએ ત્યાં લઈ આવજો.

દીનસાહુ—કેમ જમસુ તું કાઢ બોલતો નથી મુંગો મુંગો છે કે શું આ જરા સમજણુ તો પાડ.

જમસેદહુ—સમજણુ સું પાડે તારું કયાળ. તું તો મસ્તી-ખોર એટલે માસ્તર તો તને મારે નહી. અને મેતો લેશન કીધુ નથી વાસ્તે સોમવારે મને સ્કુલમાં પેંડા પાક મલશે, એની મને ખીક લાગેછે.

આપુહુ—દીનસા, આતો ખરે કોઈ બાલકો દેખાય છે તુ આટલો ખીએ સાનો જે કંઈએ માસ્તર ખાસ્તર કરે નહી.

દીનસાહુ—અરેઆ, તું જરા નવો છે કેની ત્યાં સુધી તુને ખીક લાગે છે, પછી તો કંઈએ નહી.

જમસેદહુ—નહી શું મને તો રોજ મારો આપ ઘેરમાં નખર પુછેછ જે, કે આજે કેટલામો રાખ્યો.

દીનસાહુ—કહી દેવું કે ૧૦ મો ૧૨ મો.

જમસેદહુ—તારે ભાઈ, મન તો પરમેશ્વરે ખોટું ન બોલાવે, જીવ જીવ તો બહેતર પણ મારે તો ખોટું બોલવું નહીં.

દીનસાહુ—જોયું, હવે તારું સત્ય બહુ સાચું બોલનારું તે જાણું તોઆ.

જમસેદહુ—અમે ગમે તો ખોટાઆ, પણ તું તો સાચો છે, તે બસ, અને તને પરમેશ્વર હમેશા સત્ય બોલનારું રાખેતે જોઈને, હુ બહુ ખુશી થઈશ.

આપુહુ—આલો, હવે સાંજથવા આવી હવે તમારે કીલસુદ બરેલું ભાપણ બંદ કરો, નહીં તો આપણી પારલામેન્ટના બધા સભા સદો તમારે ભાપણ સાંભળીને મરી જશે.

(દીવસ ખીન્ને)

બાપુજી—કેમ દીનસા, વાકરણુ લખી લાવ્યો કે.

દીનસાજી—અરર ! હુંતો ભુલી ગયો, લખેલું ટેબલ પર મુકી, મેં વીચાર કાઢ્યો જરા. ચાહે પીઉને પછી વાકરણુ લઉં, પણ તારા ખીખમાંજ નહીં તે સુ કરું, અને એ છતાંખી તને જોઈએ તો મારા ઘેર જીવિને લઈજી.

જમસેદજી—બાપુજી તમારા બાપ સો ધંધો કરે છે.

બાપુજી—કે હાલ મો કંઈ એ કરતા નથી, પણ પરમેશ્વરની મહેરબાનીથી એક બે વાડી વણકા છે, તેપર ગુજરાત ચલાવી એ છીયે ને તે પાક પરવર હેગારના સદ્દ હજાર રૂ કરાણા કરીએ છીયે.

દીનસાજી—વાર જસસુ એમો બાપ ગમે એ ધંધો કરેછે, તે માં તને શી પંચાતી, મને તો માલમ પડેછે કે તુંતો કાંઈ મોટો પંચાતી એ માણસ છે. ચાલ, એવી એવી વાતો છોડાદે, ને જેમાં આપણુ વળે તેવી વાતો કર.

જમસેદજી—ઓહોહો ! દીનસા આટલી બધી તારામાં અકલ, અરે, હું તો જાણુતો એ નથી કે તારામાં આટલી બધી અકલ હોયે પણ ચાલ આટલી તો છે. આટલી એ તારા વાસ્તે ધણી.

દીનસાજી—તું તો સમજેછ કે અકલનો બંડાર તારામાંજ આવી સમાયો તો કારણ કે છોકરો તો ઘણો ઉધ્યોગી ખરો કે ની.

(હમણા વખત થયો રકુલનો દીવસ સોમવારનો.)

મારેતર—વેલ હાઉમેની બાપાનું હાથ રીટન ઘેર એકસર સાંધજી બુક.

એટલામાં એક જે બાકી રહ્યો આગમુ, અને અમલું પડતો તેઓએ નહીં લખી હતી તે બાકી અને માસ્તરે તેઓને નીચે જવનું ફરમાવ્યું, અને એકસર સાથે પુણી તપાસવાનું કામ ચાલુ થયું પણ ભોગ ચોઘડીએ બાપુજીની પોપડી જમસેદજીના હાથમાં આવી અને બાપુજીએ તેને કશું જમસેદજીએ કાઢવા નહીં ધડતો પણ જમસેદજી સત્ય બોલુ ને વીચારી છોકરો હોવાથી તેણે માસ્તરને છેતરવાનું કામ કરવું નહીં એટલે બાપુજીએ કહ્યું કે જમસેદ આટલું તેં શુકયું નહીં ચાલ ઠીક કર્યું.

માસ્તર — બાપુજી પુણી નાટ રાષ્ટ આર લેટર કેર કુપી.

બાપુજી — માસ્તર સાહેબ ખરાબર એક કલાક સુધી બેસીને લખ્યું તો એ તમને ખરાબર નથી લાગતું ત્યારે હું શુ કર પછી તો આપ સાહેબની મરજી.

વાસ્તે ઓ મારા પ્યારા બાધજી આપણને બલુવું જોઈએ, અને આપણને આપણા પાલણુ મોખણુના વાસ્તે બલુવું જોઈએ ઓ મારા પ્યારા બાધજી આ એજ સમાવહાસ છે તે કંઈએ કામ આવવાના નથી વાસ્તે મારા બાધજી તમે તેઓના કોપર બરોંસા મુકતા ના કે તેઓ આપણને આપસે ને આપણ મુજરામ ચાલશે વાસ્તે ઓ મારા ખીરાદરો તમારો જેમાંથી નીભાવ આપ એવો સ્તો હરકોઈએ શોધવો જોઈએ ઓ મારા પ્યારા વાંચનારજી આજે કામની આમાં આ વખતે સગા બાધજી કામ લાગવાના નથી. આજે મારા પ્યારાજી મેં મારી નજરે આપણને છે કે બાધ બાધને કામ લાગશે નહીં.

